

บทที่ 7

อภิปรายสรุป: มุสลิม ภาพลักษณ์ความรุนแรง และการบอกเล่าโดยสื่อ

ภาวะสงครามที่ปะทุวุ่นวายระหว่างชาวคริสต์และมุสลิมตลอดช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาคือตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์เรามักมองสังคมซึ่งต่างจากตัวเองว่าเป็นตัวอันตรายหรือคือปรปักษ์ ทั้งนี้ เพราะภายใต้สภาพความกดดันของความรู้สึกว่า “เป็นภัยอันตราย” ไม่ว่าจะความรู้สึกนั้นจะเกิดขึ้นจริงหรือเป็นเพียงจินตนาการ ก็ได้สร้างภาพลักษณ์ที่บิดเบี้ยวของ“ศัตรู”ให้เกิดขึ้นในจิตใจ และด้วยความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการนำเสนอผิดๆ ซ่อนนึกคิดอันเป็นความเห็นและความเชื่อต่างๆของสังคมหนึ่ง ก็สามารถส่งผ่านเข้าไปสู่มายาคติซึ่งเป็นที่ยอมรับของอีกสังคมหนึ่งในรูปแบบที่บิดเบือนอย่างยิ่ง บิดเบือนจนบางครั้งความสัมพันธ์กับข้อเท็จจริง(fact)ดั้งเดิมต่างๆแทบจะไม่หลงเหลือให้สามารถวินิจฉัยได้ หลักคำสอนอันเป็นสิ่งแสดงออกซึ่งรูปทัศนแห่งจิตวิญญาณของศัตรู ถูกตีความอย่างคับแคบและด้วยอคติลำเอียง กระทั่งข้อเท็จจริงก็ถูกปรับแต่งให้พ้องตรงกับการตีความของตน จนก่อให้เกิดรูปทรงของความเชื่อเกี่ยวกับความเชื่อและความศรัทธาของผู้คนในกลุ่มสังคมอื่นขึ้น “ความจริงที่เป็นจริง(a real truth)”ได้รับการนิยามใหม่ ให้เป็นบางสิ่งที่ตรงข้ามกับสิ่งที่ศัตรูกล่าวหาว่าพวกเขาเชื่อ พวกเขาจะต้องไม่ได้รับอนุญาตให้พูดเพื่อตัวเอง การสอนสั่งเกี่ยวกับหลักคำสอน(ของผู้อื่น)เช่นนี้ได้รับการกระทำซ้ำอย่างกว้างขวาง และด้วยการยืนยันตอกย้ำในหลากหลายรูปแบบ ส่วนตัวผู้เชี่ยวชาญต่างๆ อาจเพราะได้ใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงจึงกลายเป็นตัวเร่งความกระตือรือร้นให้ตัวเองอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลใหญ่หลวงต่อกระบวนการสร้างภาพลักษณ์นี้ ที่แม้แต่ตัวเองก็ไม่แคล้วถูกสิ่งที่ตนสร้างขึ้นทำให้เชื่อเช่นกัน

ภาพลักษณ์ความรุนแรงในอิสลามมีที่มาอย่างไร?

ภาพลักษณ์ความรุนแรงของอิสลามในปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่ามีผลมาจาก “สื่อ”

ในระดับโลก สื่อตกอยู่ในบริบททางวัฒนธรรมที่ให้ความชอบธรรมกับการมองศาสนาอิสลามว่าเป็นความเชื่อที่คุกคามอารยธรรม “ตะวันตก” และมองมุสลิมเป็นพวกป่าเถื่อนที่เน้นการใช้ความรุนแรงเป็นคำตอบ ทักษะเช่นนี้มีที่มาจากพัฒนาการการศึกษาศาสนาอิสลามที่ดำรงอยู่คู่ขนานกับความขัดแย้งและการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวคริสต์และชาวมุสลิม

เมื่ออิสลามภายใต้การนำของนบีมุฮัมมัด เริ่มประกาศตัวในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 7 (ประมาณ ค.ศ. 610) สังคมในคาบสมุทรอารเบียไม่มีเอกภาพและความเป็นปึกแผ่นทางการปกครอง ภาวะทางศีลธรรมจรรยาเสื่อมโทรม การศรัทธาในศาสนาอยู่ในขั้นเสื่อมถอย ไม่มีศาสนาที่ถือเป็นแกนนำอย่างเด่นชัด ในขณะที่สังคมรอบข้าง คือจักรวรรดิไบเซนไทน์และเปอร์เซีย ต่างพากันแข่งขันแย่งชิงอำนาจทั้งด้านดินแดนการปกครองและความเชื่อ ศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนาหลักของไบเซนไทน์อยู่ในภาวะระส่ำ การชนปะทะระหว่างกลุ่มนิกายที่แตกต่างเกิดขึ้นเป็นนิจ ความเชื่อในเรื่องไซโคลงไสยศาสตร์ การบูชาเทวรูปเคารพภูตผีปีศาจ และการปฏิบัติที่ออกนอกกลุ่มทางศาสนานานับการถูกผนวกเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา นักบวชอาศัยความเป็นผู้รู้ในเรื่องพิธีกรรมหลอกลวงทรัพย์สินมอมเมาประชาชน ช่องว่างระหว่างชนชั้นและกลุ่มต่างๆถูกถ่างกว้างออก ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความสมานฉันท์ทางสังคมได้รับความเสียหาย การดื่มสุราและการคบชู้เป็นที่แพร่หลายโดยเฉพาะในสังคมชั้นสูง ในขณะที่คนดีมีคุณธรรมปลีกตัวออกจากสังคมไปอาศัยตามป่าเขา

George Sale ได้กล่าวถึงสภาพสังคมชาวคริสต์ตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 ไว้ใน Preliminary Discourse, Section II ของหนังสือ *The Koran*¹ ว่า บรรดานักบวชไม่เพียงทะเลาะทะเลาะกันแข่งขันกันจนก่อให้เกิดความแตกแยก บ่อนทำลายสันติสุข ความรักและความเอื้ออาทรระหว่างกัน หากแต่ยังแข่งกันนำเอาสิ่งที่บัญญัติคิดขึ้นเอง ในลักษณะที่ถอยห่างจากความเป็นคริสเตียนมาใช้ จนสูญเสียสัจธรรมแห่งศาสนาและเกิดการโต้เถียงขัดแย้งกันเอง และในขณะที่การคอร์รัปชันและเชื่อถือในไสยศาสตร์ไซโคลงหยิ่งลึกลับในสังคม การเคารพบูชานักบุญและรูปภาพก็เกิดขึ้นอย่างน่าอัปยศอดสู

ในขณะที่ Godfrey Higgins กล่าวไว้ในหนังสือ *An Apology for the Life and Character of Mahommed*² ปี ค.ศ. 1829 ว่า

“บางทีอาจไม่มียุคใดก่อนหน้านี้ที่อาณาจักรเปอร์เซียหรือไบเซนไทน์ตะวันออกจะอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมไร้ความสุขมากไปกว่าช่วงเริ่มต้นแห่งศตวรรษที่ 7 ความ

¹ George Sale, *The Koran: Commonly Called Alkoran of Mohammed* (London: F. Varne, n.d.), pp. 25-26.

² Godfrey Higgins, *An Apology for the Life and Character of the Celebrated Prophet of Arabia Called Mohamed or the Illustrious*, edited by Mirza Abu'l-Fazl (Montana: Kessinger Publishing, [1829, 1929] 2003), p.1.

อ่อนแอของผู้นำเผด็จการแห่งไบเซนไทน์ ทำให้กรอบแห่งรัฐของพวกเขาอยู่ในสภาพที่ไร้ระบบระเบียบโดยสิ้นเชิง นักบวชใช้อำนาจในทางที่ผิดและทุจริตอย่างน่าตกใจ ศาสนาคริสต์ตกอยู่ในสภาพเสื่อมทรามจนแทบไม่เหลือเค้าความน่าเชื่อถือ ศรัทธา ความอาฆาตเช่นฆะระหว่างนิกายต่างๆของเลือดรุนแรง กฎเกณฑ์ทางสังคมหละหลวม สมดังคำกล่าว(ทำนาย)ของพระเยซูที่ว่า ท่านไม่ได้้นำสันติภาพ หากแต่นำดาบมา"

ดังนั้นการปรากฏของ "อิสลาม" ที่ใช้เวลาร่วม 23 ปี จึงสมบูรณ์ครบ³และลงหลักอย่างมั่นคงในอารเบีย ก่อนจะแผ่อิทธิพลครอบคลุมดินแดนตลอดคาบสมุทร รวมไปถึงเขตแดนอาณาจักรเปอร์เซียและไบเซนไทน์ตะวันออกในเวลาเพียงแค่นึ่งช่วงอายุคน จึงยอมไม่อาจหลีกเลี่ยงปฏิบัติการต่อต้านจากกลุ่มชนและรากฐานความเชื่อเดิมได้ เพราะสิ่งที่อิสลามนำมาไม่ใช่การปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยๆ แต่เรียกได้ว่าเป็นการ "รีดถอน" โครงสร้างทางสังคมและความเชื่อที่เป็นอยู่ขณะนั้น

การที่ชนชาว "อาหรับ" ที่เคยกระจัดกระจายอยู่ตามทะเลทรายเป็นพวกเป็นเผ่า แต่ภายใต้ธงแห่งความเชื่อถือศรัทธา "ใหม่" กลับสามารถรวมตัวเป็นปึกแผ่นและแผ่อิทธิพลเข้าพิชิตสังคมเมืองเก่าแก่ทั้งซีเรีย เปอร์เซีย ปาเลสไตน์ อิรักและอียิปต์ ได้ในช่วงระยะเวลาอันสั้น ในขณะที่สภาพภูมิรัฐศาสตร์รอบข้างขณะนั้นกำลังอยู่ในภาวะไร้เสถียรภาพ ด้านหนึ่งจึงเสมือนเป็นการสร้างความหวังให้ชีวิตใหม่กับผู้ถูกกดขี่อยู่ภายใต้ระบอบเดิม แต่อีกด้านหนึ่งคือการล้มล้างขั้วอำนาจและความเชื่อเดิม การต่อต้านชัดเจนจึงเป็นสิ่งที่สามารถคาดการณ์ได้

หลักฐานเกี่ยวกับปฏิบัติการต่อต้านอิสลามของชาวคริสต์ซึ่งเป็นฐานอำนาจเดิม ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมที่สามารถสืบย้อนได้ไกลสุดก็คืองานของ John of Damascus หรือ St John Damascene (c.675-749) ในตอนปลายศตวรรษที่ 7 หรือต้นศตวรรษที่ 8 ซึ่งอาจถือเป็นรากฐานของสูตรสำเร็จสำหรับชาวคริสต์ยุคนั้นในการมุ่งประณามและต่อต้านทุกอย่างเกี่ยวกับอิสลาม แม้แต่ในประเด็นที่ตรงกับความเชื่อของชาวคริสต์เอง

ทั้งนี้ บิดาของ John of Damascus เคยทำงานให้กับฝ่ายปกครองใน Office of Trust and Dignity ตั้งแต่สมัยแรกที่อิทธิพลของอาหรับ "มุสลิม" แผ่เข้ามาในซีเรีย โดยตัวของ St. John

³ เท่ากับระยะเวลาในการประพันธ์อัลกุรอาน ซึ่งถูกทยอยลงมาตั้งแต่ต้นปีมุฮัมมัดเริ่มได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนทูตเมื่ออายุ 40 จนถึงโองการสุดท้ายที่ได้รับในปีสุดท้ายแห่งชีวิตคือเมื่ออายุได้ 63 ปี

เองก็เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งต่อจากบิดาอยู่ระยะหนึ่งก่อนที่จะลาออก การที่สมาชิกในครอบครัวรวมทั้งตัวของ St. John ซึ่งเป็นชาวคริสต์ เคยทำงานให้กับชนชั้นปกครองซึ่งเป็นมุสลิม และยังมีงานเขียนที่วิพากษ์โจมตีอิสลามและมุสลิมออกเผยแพร่แม้จะในระดับของสังคมชาวคริสต์ด้วยกัน ก็สามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่า การเผยแพร่อิสลามและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ไม่ใช่มุสลิมดำเนินไปในครรลองของการ “ไม่บีบบังคับในเรื่องของการนับถือศาสนา”⁴ และ “ท่านมีศาสนาของท่าน ฉันมีศาสนาของฉัน”⁵ วาทกรรมว่าด้วยเรื่องการเผยแพร่ด้วยคมดาบ จึงยังไม่ปรากฏ สิ่งที่ St. John รวมทั้ง Nicetas of Bizantium หรือกระทั่ง Eulogius และ Avalro ที่ต่อต้านผู้ปกครองมุสลิมในสเปนโจมตีอิสลาม ไม่ใช่ด้วยข้อหาการใช้ความรุนแรงในการเผยแพร่ศาสนา แต่เป็นการโจมตีเพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือศรัทธาของตัวนบีมุฮัมมัด ในแง่ของสถานภาพการเป็นศาสนทูต และอัลกุรอานในแง่ของการเป็นวาระแห่งพระเจ้า

ในขณะที่ตลอดช่วงสงครามครูเสดหรือช่วงยุคกลางอันเป็น“ยุคมืด”แห่งยุโรป ที่ทั้งความรุนแรงทางตรง และความรุนแรงเชิงโครงสร้างซึ่งถูกสร้างขึ้นและดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคมในรูปแบบของอำนาจซึ่งไม่เท่าเทียมกันจนส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของโอกาสในชีวิต ก่อให้เกิดหรือขยายช่องว่างระหว่างศักยภาพกับความเป็นจริงของมนุษย์⁶ และโอกาสที่ช่องว่างดังกล่าวจะหดแคบเข้าถูกปิดกัน ได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างยาวนาน แต่ถูกมองหรือถูกทำให้มองเสมือนเป็นเรื่องธรรมดาเช่นอากาศรอบตัว⁷ คือสภาวะที่ฝังตรึงอยู่ในยุโรปนั้น จักรวรรดิมุสลิมกำลังอยู่ในยุครุ่งเรืองทั้งด้านการค้าและศิลปะวิทยาการต่างๆ การปฏิสัมพันธ์ที่ยาวนานหลายร้อยปีในช่วงสงครามครูเสด แม้จะทำให้ยุโรปได้รู้จักโลกมุสลิมมากขึ้น และการกระตุ้นปลุกปั่นให้ชุดคีย์กระพือเรื่องราวความโหดร้ายของฝ่าย“ศัตรู”จะแพร่หลาย แต่ข้อกล่าวหาเรื่องการเผยแพร่ด้วยคมดาบก็ยังไม่ปรากฏชัดเจน ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการ “ผลิตซ้ำ” ข้อบิดเบือนและโจมตีใน “กรอบ” เดิม คือยังมุ่งไปที่การลดความน่าเชื่อถือของตัวนบีมุฮัมมัดและอัลกุรอาน ในลักษณะที่ “Islam the Enemy” จะต้องมีโอกาสพูดเพื่อตัวเอง และ “ความเป็นจริง” ของศัตรูจะต้องได้รับการนิยามใหม่

⁴ อัลกุรอาน 2:256

⁵ อัลกุรอาน 109:6

⁶ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, ทำทนายทางเลือก: ความรุนแรงและการไม่ใช่ความรุนแรง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2533), น. 20-25.

⁷ Johan Galtung, Peace and Peace Research: Essays in Peace Research Volume One (Copenhagen: Christian Ejlars, 1975), p. 117.

อย่างไรก็ดี แม้งานเขียนในกรอบ "Islam the Enemy" จะเริ่มตั้งแต่สมัย St. John และลงหลักอย่างมั่นคงในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12-13 ได้รับการเสริมแต่งสืบเนื่องจนถึงยุคปฏิรูป อีกทั้งงานเขียนที่ทรงอิทธิพลส่วนใหญ่ยังเป็นผลงานของบุคคล ซึ่งปัจจุบันยกย่องให้เป็น นักบุญ(Saint) เช่น John of Damascus, Eulogius, Nicetas, Aquinas หรือนักคิดนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ เช่น Dante, Voltaire แต่งงานเขียนที่นำอิสลามในฐานะ "ศาสนา" ไปผูกโยงกับความรุนแรง โดยเฉพาะในรูปของ "การเผยแพร่ด้วยคมดาบ" ตลอดจนการดูหมิ่นเหยียดหยามความเป็นชนเผ่าเร่ร่อนของชาว(อาหรับ) ทะเลทราย การตำหนิประณามว่ากลุ่มชนที่ป่าเถื่อนดุร้าย ถือเป็นชนชั้นที่ต่ำกว่าและไร้การศึกษา น่าจะเริ่มปรากฏในและหลังยุคล่าอาณานิคม ที่บรรดานักบูรพาคดีชั้นแนวหน้าส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเป็น "สื่อ" ของการเขียนประวัติศาสตร์และเรื่องราวเกี่ยวกับอิสลามในครรลองแห่งการสืบทอดสานต่อ และตอกย้ำแนวทัศนแบบ "ปิด" หรือ Islamophobia สู้งังแคบทั้งในและนอกดินแดน "ตะวันตก" ที่ยังส่งผลสืบโยงอย่างเด่นชัดทั้งในสื่อตำราร่วมสมัยและในสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆในปัจจุบัน

ทั้งนี้อาจถือได้ว่า การเริ่มศึกษาศาสนาในเชิงเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบในช่วงเริ่มต้นของศตวรรษที่ 19 มีส่วนอย่างมีนัยสำคัญต่อการแพร่หลายของนักบูรพาคดีที่ศึกษาเกี่ยวกับอิสลาม และต่อภาพลักษณ์ของอิสลามในปัจจุบัน ที่ส่วนหนึ่งคือผลพวงของการ "ผลิตซ้ำ" อคติจากยุคอดีต ซึ่งหากพิจารณาจากทัศนะของ William B. Kristensen ที่เน้นเรื่องหลักการ "เอาใจเขามาใส่ใจเรา" และการมี "ความเห็นอกเห็นใจ" ในการมองผู้อื่นหรือศาสนาอื่นแล้ว ท่าทีในการมอง "อิสลาม" (ของตะวันตก) ตั้งแต่ต้น (ตราบกระทั่งปัจจุบัน) ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามแทบจะโดยสิ้นเชิง

Kristensen⁸ เห็นว่า การที่จะเข้าใจศาสนาใด เราต้องเข้าใจจากจุดยืนของศาสนาซึ่งผู้นับถือศาสนานั้นๆเข้าใจ เพราะทุกศาสนาต่างมีจุดยืนของตัวเอง แต่สิ่งที่เราเชื่อ(จากทัศนะของเราเอง)เกี่ยวกับธรรมชาติหรือคุณค่าของศาสนาอื่น เป็นเพียงหลักฐานที่น่าเชื่อถือสำหรับความเชื่อของเรา หรือสำหรับความเข้าใจในศาสนาที่ตัวเราเองศรัทธาเท่านั้น และถ้าเมื่อใดที่ความคิดเห็นของเราเกี่ยวกับศาสนาอื่น ยืนอยู่บนพื้นฐานความเชื่อของเราเองก็ย่อมจะไม่ใช่ธรรมต่อคุณค่าซึ่งแตกต่างไปจากเรา เพราะพวกเขาไม่ได้รับอนุญาตให้พูดในภาษาของเขา ฉะนั้นการ

---

⁸ William B. Kristensen, "The Meaning of Religion," in Classical Approaches to the Study of Religion: Aims, Methods and Theories of Research Introduction and Anthology (The Hague: Mouton, 1973), pp. 390-397.

พยายามทำความเข้าใจข้อมูลทางศาสนา จากจุดยืนที่แตกต่างไปจากของผู้ซึ่งนับถือศาสนานั้นๆ จึงเท่ากับเป็นการปฏิเสธ/ลบล้างความเป็นจริงทางศาสนา (religious reality) เพราะสำหรับผู้คนทุกศาสนา ย่อมไม่มีความเป็นจริงทางศาสนาที่นอกเหนือไปจากสิ่งที่เป็นศรัทธา (faith) ของพวกเขา และดังนั้นจึงไม่อาจเรียกได้ว่าเรากำลังพูดถึงศาสนาของพวกเขาอยู่ เพราะเราได้ผินตัวเองออกจากความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์และค่านึงตั้งแต่ตัวของเราเองเท่านั้น

หลักการสำคัญในคำกล่าวข้างต้นของ Kristensen คือ การให้เกียรติหลักการศาสนาที่ผู้อื่นศรัทธา ไม่ใช่ความค่านิยมความเชื่อส่วนตัวของตนลงไป และมุ่งเป้าหมายไปที่อุดมคติขององค์ความรู้และความเข้าใจโดยรวม แม้เราจะรู้ว่าอุดมคติดังกล่าวจะไม่อาจได้มากก็ตาม ทั้งนี้เพราะความเข้าใจของเราเกี่ยวกับความเป็นจริงทางศาสนา (religious reality) อื่น เป็นได้แค่เพียงการประมาณ (approximate) หรือการเชื่อมโยง (relate) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 8 งานเขียนหรือการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามส่วนใหญ่ ไม่เพียงไม่ให้เกิดเกียรติ แต่ยังเต็มไปด้วยการเสริมแต่งค่านิยมความเชื่อส่วนตัวของตน แม้แต่นักประวัติศาสตร์ที่ได้รับการยกย่องให้เป็น “prominent scholar” เช่น John William Draper ที่กระทั้งนักวิชาการมุสลิมก็ยังยกอ้างคำกล่าวถึงนบีมุฮัมมัดของเขาในหนังสือ *A History of the Intellectual Development of Europe* ก็ยังใส่ข้อคิดที่แสดงการวิพากษ์ตัดสิน (อิสลาม) ด้วยความเชื่อส่วนตัว ไม่ได้แค่ประมาณหรือเชื่อมโยง ลงในงานเขียนเรื่อง *History of the Conflict between Religion and Science*⁹ ดังนั้น ความทรงจำกลุ่มในเชิง Islamophobia ที่ผ่านการสั่งสอนถ่ายทอด มาตั้งแต่ในช่วงศตวรรษแรกแห่งการปรากฏของศาสนา นี้ จึงดำเนินจนถึงปัจจุบัน โดยมีสื่อที่สำคัญคือบันทึกหรือตำราของ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ต่างๆนั่นเอง

ด้วยเหตุที่พื้นฐานของความทรงจำกลุ่มประกอบด้วย มายาคติ เรื่องเล่า การติดต่อสื่อสารประจำวันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสร้างความเป็นเหตุเป็นผล (making sense) ให้กับโลกรอบตัว ความทรงจำกลุ่ม ซึ่งเป็นการผสมรวมความทรงจำของสิ่งที่จำได้เกี่ยวกับอดีตของกลุ่ม กับ สิ่งที่เลือกที่จะลืม (เช่น ยุคกลางกับครูเสด) และคือสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นในปัจจุบันของกลุ่ม ชาติ หรือวัฒนธรรม จึงไม่จำเป็นต้องนำเสนอบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องแม่นยำของเหตุการณ์ใน

---

⁹ John William Draper, History of the Conflict between Religion and Science (London: Dryden House, 1910).

อดีตที่ผ่านมา¹⁰ ดังนั้น มายาคติ เรื่องเล่า และพฤติกรรมการสื่อสารอื่นๆเกี่ยวกับ “Islam the Enemy” จึงตกอยู่ในความจำเป็นของการเขียนใหม่ และเขียนซ้ำ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง(ถึงแม้จะไม่จำเป็นต้องสอดคล้อง)ของกรอบการทำงานในการสร้างภาพลักษณ์ที่บิดเบือน เพราะหากความเข้าใจที่สมบูรณ์ของกลุ่มชาติซึ่งความทรงจำที่เหมาะสมทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมทางการเมืองในระดับที่กว้างที่สุดแล้ว สิ่งซึ่งอยู่ในความทรงจำของกลุ่มก็ย่อมอยู่ในรูปทรงที่บิดเบี้ยวไปด้วย

นอกจากนี้ การที่ความทรงจำเป็นเรื่องทางสังคม(memory is social)มีหลักแหล่งอยู่ในสถาบันต่างๆในรูปของกฎเกณฑ์ กฎหมาย กระบวนการที่เป็นมาตรฐาน และบันทึก อันเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ทำให้มนุษย์สำนึกถึงการเป็นหนี้ของอดีต หรือแสดงออกถึงคุณธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับอดีต(ประเพณี อัตลักษณ์ อาชีพ หลักสูตร)มากกว่าจะตั้งอยู่ในจิตใจ¹¹ ส่งผลให้องค์ความรู้ที่บิดเบี้ยวเกี่ยวกับอิสลามซึ่งมีลักษณะของความทรงจำมวลชนหรือทางสังคม มีศักยภาพกว้างใหญ่กว่าความทรงจำในระดับปัจเจก และโดยที่มนุษย์มักเลือกใช้หรือจดจำเรื่องราวในอดีตเพื่อทำความเข้าใจและหาความชอบธรรมให้กับลักษณะความเป็นไปในปัจจุบัน อดีตต่างๆจึงได้รับการนิยามหรือคิดค้นใหม่(re-defined/re-invented)อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นลักษณะของความทรงจำกลุ่มแบบ Islamophobia ซึ่งถูกทำให้ดูเป็นภาวะปกติในสังคม จึงปรากฏตัวให้เห็นชัดเจนทุกครั้งที่เกิดภาวะการณ์ไม่ปกติเช่นในกรณี 9/11 และสงครามอิรัก

ทั้งนี้ นับตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 สังคมโลกต่างพากันประณามมุสลิมในฐานะ “ผู้ก่อการร้าย” เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเสมือนจุดเชื่อมต่อของการกระตุ้นการสื่อสารความทรงจำกลุ่มแบบ Islamophobia จากสื่อตะวันตกสู่สังคมโลก ในขณะที่ “สื่อ” ไทยเองก็อยู่ในฐานะ “ผู้รับช่วง” การแผ่ขยายภาพลักษณ์ เหมือนครั้งที่สื่อตำราไทย รับเอาแนวคิดและภาพลักษณ์เชิงลบเกี่ยวกับอิสลามมาจากนักบูรพาคดีหรือผู้ทรงคุณวุฒิชาวตะวันตก

¹⁰ T. Farrel, “Memory, Imagination, and War,” *History* 87 (January 2002):63.

¹¹ Michael Schudson, “Dynamics of Distortion in Collective Memory,” in *Memory Distortion*, ed. D.L. Schacter (MA: Harvard University Press, 1995), pp. 246-347.

การบอกเล่าของสื่อมีส่วนในการแผ่ขยายภาพลักษณ์ดังกล่าวอย่างไร?

ในโลกแห่งผลประโยชน์และการควบคุมสื่อ ศาสนาอิสลามและมุสลิมถูกทำให้เป็นอื่น และเป็นศัตรู ผ่านวิชาความรู้ที่จัดตำแหน่งแห่งที่ดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน เมื่อเกิดเหตุการณ์ 9/11 ขึ้น สื่อมวลชนในสังคมไทยก็รายงานข่าวผ่านกรอบของข่าวในสถานะเดียวกับที่จัดวางศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมไว้ในที่อันเป็นศัตรู แต่นอกจากเหตุผลที่ข่าวต่างประเทศในสังคมไทย เป็นข่าวที่แปลมาจากข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศแทบทั้งหมดแล้ว ยังอาจเป็นเพราะนักข่าวก็ดำรงอยู่ในโลกทางวัฒนธรรมที่วิชาความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ก่อร่างสร้างตนขึ้นมาจากความเข้าใจอิสลามของผู้รู้ในอดีตที่เข้าใจศาสนาอิสลามอย่างผิวเผินหรือมีข้อมูลไม่ครบ หรือไม่เช่นนั้นก็รับเอาโครงสร้างข้อมูลการเข้าใจอิสลามและมุสลิมจากตำรับตำราความรู้อย่างฝรั่งโดยไม่รื้อ ผลก็คือเกิดภาวะ Islamophobia แฝงเข้ามาในสังคมไทยผ่านทางสื่อ รายงานข่าวเกี่ยวกับอิสลามและมุสลิมจึงปรากฏด้วยภาษาที่มองศาสนาอิสลามว่าผูกโยงกับความรุนแรงอย่าง“โลกตะวันตก” จนนำไปสู่การต่อต้านโจมตีมุสลิมขึ้นในสังคม

หลังเหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ความกลัวและเกลียดชังอิสลามที่ฝังตัวอยู่ในสังคมตะวันตกมานานหลายศตวรรษ และยังทวีขึ้นในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ก็ได้แพร่กระจายไปทั่วโลกอย่างเห็นได้ชัด ไม่เว้นแม้แต่ในสังคมไทย ซึ่งปรากฏหน้าหน้าของการสร้างความทรงจำกลุ่มแบบ Islamophobia อยู่ในสื่อเอกสารตำราร่วมสมัยหลายเล่มที่ทำหน้าที่ “รับมา” และ “ส่งผ่าน” ข้อความเกี่ยวกับอิสลามที่ผิดเพี้ยนบิดเบือนสู่สังคมไทย

เนื่องจากการเข้าใจเหตุการณ์(ก่อการร้าย)ต่างๆโดยทั่วไป เป็นการรู้จักจาก “กรอบ” ที่นักข่าวได้สร้างความชัดเจน จัดลำดับ และวางโครงสร้างทิศทางการเล่าเรื่องเหตุการณ์ไว้¹² โดยการอาศัยกรอบข่าวที่คุ้นเคยและการตีความเหตุการณ์โดยแหล่งที่น่าเชื่อถือ ในการถ่ายทอดความหมายที่แพร่หลาย(dominant meanings) สร้างความน่าเชื่อถือให้เรื่องราว จัดไฟกัสนักข่าวตลอดจนวางโครงสร้างการเล่าเรื่อง ดังนั้น แม้ว่ารายละเอียดจำเพาะของเหตุการณ์(ก่อการร้าย)ต่างๆที่เกิดขึ้นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่รูปแบบที่นักข่าวสังเกตและรายงานแต่ละเหตุการณ์ ก็

¹² Robert M. Entman, "Framing US Coverage of International News," *Journal of Communication* 41 (1991):6-28; Robert M. Entman, "Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm," *Journal of Communication* 43 (1993).

ยังคงถูกจัดรูปร่างโดยอาศัยความคล้ายคลึงของเหตุการณ์ที่เคยนำเสนอในอดีต และโดยแหล่งข่าวที่ผู้สื่อข่าวเชื่อถือมากที่สุด¹³

การที่กรอบข่าว คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่ฝังแน่นในกระบวนการเลือกสรร การเน้นย้ำ และการคัดแยก ที่เอื้อต่อการตีความเชื่อมโยงและการประเมินค่าเหตุการณ์¹⁴ ดังนั้นการตัดสินใจและการปฏิบัติโดยทั่วไปในการรวบรวมข่าว—ตัดสินใจว่าเรื่องราวใดที่จะนำมาลง และลงอย่างไร—จึงมีผลโดยตรงต่อกรอบเหล่านี้

จากการศึกษาการนำเสนอของ “สื่อ” (โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์) ต่อเหตุการณ์ที่ถูกผูกโยงเข้ากับกลุ่มมุสลิมผู้ที่ถูกสังคมนัดสินใจเป็นผู้ก่อการ “ร้าย” ในเหตุการณ์ 9/11 สงครามอิรัก การตัดสินใจและการปฏิบัติโดยทั่วไปในการรวบรวมและนำเสนอข่าวเกี่ยวกับอิสลามหรือมุสลิม ส่วนใหญ่จะเอื้อต่อการตีความเชื่อมโยงอิสลามเข้ากับความรุนแรง และอยู่ในกรอบของการก่อการร้าย/แบ่งแยกดินแดน ที่ตอบสนองหน้าที่ทั้งในแง่ของการรับรู้เข้าใจ โดยการเชื่อมโยงข้อเท็จจริง เหตุการณ์ และผู้นำ ที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน และในแง่ของการประเมินค่าด้วยการเอื้อต่อผู้ก่อการจระไนถึงเหยื่อ และกล่าวตำหนิประณาม กรอบก่อการร้าย จึงช่วยให้ผู้นำทางการเมืองสามารถส่งสารที่เรียบง่ายสอดคล้องสู่สาธารณชน ไปพร้อมกับปรับแต่งการสำเนียงรับรู้ด้วยเรื่องของ “มิตร/เรา” และ “ศัตรู/เขา” เสียใหม่ได้โดยง่าย

ในกรณีเหตุการณ์ 9/11 ทั้งเรื่องราวและมุมมองที่ปรากฏในสื่อกระแสหลักของสหรัฐอเมริกาเป็นไปในลักษณะของการนำเสนอเพียงด้านเดียว ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ใส่ใจเฉพาะประเด็นเรื่องความมั่นคง และละเอียดที่จะมองภาพที่กว้างกว่าทั้งสาเหตุปัจจัยในด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของการโจมตี ทำให้รัฐบาลประธานาธิบดีบุชสามารถกำหนด “การวางกรอบ” และ “วาระ” การนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ง่าย ดังนั้นเมื่อเริ่มการไล่ล่า “Islamic terrorists”

¹³ Pippa Norris; Montague Kern and Marion Just, eds. *Framing Terrorism* (New York and London: Routledge, 2003), p. 4.

¹⁴ Tod Gitlin, *The Whole World is Watching* (Berkeley: University of California Press, 1980); Tod Gitlin, *Inside Prime Minister* (London: Routledge, 1994).

นักข่าวหรือสื่อมวลชน จึงล้มเหลวทั้งในเรื่องการใช้คำที่ไม่รุนแรง และการสร้างบริบทความเข้าใจเกี่ยวกับอิสลาม มุสลิม หรือธรรมชาติของ "Islamic Peril"¹⁵

ต่อมาในช่วงสงครามอิรัก ซึ่งปรากฏว่ามีการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านสงคราม ยิ่งกว่าครั้งสงครามเวียดนาม สื่อกระแสหลักสหรัฐฯ ก็สะท้อนเสียงที่แตกต่างนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น¹⁶ อิทธิพลของรัฐบาลประธานาธิบดีบุช ที่ใช้อำนาจในการเร่งเร้ากระพือเรื่องราวเพื่อแต่งแต้มรูปทรงของภาพในแบบที่ตนต้องการจะเห็น แต่ใช้ความเงียบรับมือกับสิ่งที่ไม่ปรารถนาจะให้แพร่หลายเช่น กรณี Downing Street Memo ที่รัฐบาลประธานาธิบดีบุชใช้วิธีปิดปากเงียบเพื่อราดน้ำล้างภาพเรื่องราวที่ไม่ปรารถนาจะเห็น¹⁷ จึงสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างอำนาจในการครอบและลักษณะการนำเสนอของสื่อสหรัฐฯ ที่ไม่แตกต่างจากกระบวนการ "สื่อ" ถึงภาพที่บิดเบี้ยวบิดเบือนของอิสลาม โดยฝีมือของผู้มีอำนาจในสังคม "ตะวันตก" ตลอดเวลาที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การ "รับ" หรือนำคำที่ผูกมุสลิมเข้ากับการก่อการร้าย เช่น ผู้ก่อการร้ายมุสลิม หรือ มุสลิมหัวรุนแรง ตามการ "ขนาน" เรียกของสื่อตะวันตก ที่พ่วง "หัวรุนแรง" อันเป็น วาทกรรมที่ถูกลดรูปจากการเป็นผู้ยึดมั่นในหลักการพื้นฐานทางศาสนาทุกศาสนา (fundamentalist) ลงมาเป็นผู้ยึดมั่นในหลักการอิสลาม จากนั้นก็ถูกลดลงใช้กับคนหรือกลุ่มคนที่ต่อต้านนโยบายทางการเมืองของอเมริกา "ตะวันตก" หรือ แบบตะวันตก โดยมีความหมายแฝงที่ถูกฝังติดอยู่กับคำนี้ก็คือ "มุสลิม" มาใช้ ก็ได้ทำให้สื่อ(มวลชนไทย)มีส่วนในการแผ่ขยายภาพลักษณ์ความรุนแรงให้กับอิสลาม/มุสลิมไปด้วย และเนื่องจากสื่อสามารถเข้าถึงมวลชนในระดับที่กว้างกว่าอดีต การตอกย้ำหรือบอกเล่าเรื่องผู้ก่อการร้ายมุสลิม จึงส่งผลในวงกว้างกว่าตำราซึ่งเป็นสื่อวัฒนธรรมรูปแบบเดิม

---

¹⁵ Karim H. Karim, "Making Sense of the 'Islamic Peril': Journalism as Cultural Practice," in *Journalism After September 11*, edited by Barbie Zelizer and Stuart Allan (London and New York: Routledge, 2002), pp. 101-116.

¹⁶ John Nichols and Robert W. McChesney, *Tragedy & Farce: How the American Media Sell Wars, Spin Elections, and Destroy Democracy* (New York: The New Press, 2005), pp. 60-64.

¹⁷ Ibid.

มุสลิมมีส่วนร่วมในการแผ่ขยายภาพลักษณ์ดังกล่าวหรือไม่?

สังคมมุสลิมก็เช่นเดียวกับสังคมอื่นๆในโลกที่ย่อมมีทั้งดีและไม่ดีปะปนกัน ต่างกันเพียงว่าระหว่างความดีกับไม่ดีนั้น ด้านใดถูกนำไปประโคมหรือแผ่ขยายแต่เดิมสู่สังคมโลกโดยรวมมากกว่ากัน

Sir Edward Denison Ross ได้กล่าวไว้เมื่อประมาณหลังปี ค.ศ. 1877 ในบทนำของ *The Koran*¹⁸ ว่า ศาสนาอิสลามหรือสังคมมุสลิมที่ชาวยุโรปส่วนใหญ่คุ้นเคยในหลายศตวรรษที่ผ่านมา นั้น เกือบทั้งหมด ตั้งอยู่บนฐานของการรายงานที่บิดเบือนของเหล่าคริสเตียนคลั่งศาสนา (fanatical Christians) ดังนั้นการใส่โคล่ป้ายสีแบบเต็มเหนี่ยวจึงแพร่กระจายล้นหลาม สิ่งที่ตีในอิสลามถูกเหมินหนี แต่สิ่งใดที่ไม่ดีในสายตาศาวยุโรป จะถูกทำให้เกินจริงหรือถูกตีความแบบผิดๆ

อย่างไรก็ดี แม้ Islamophobia อันเป็นที่ศนะการมองอิสลามแบบปิดจะดำรงอยู่อย่างยาวนานในสังคมตะวันตก และข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามภายใต้กรอบ "Islam the Enemy" ในหลายๆด้านจะถูกบิดเบือนจนแทบไม่เหลือเค้าความเป็นจริง แต่สิ่งซึ่งปฏิเสธไม่ได้ก็คือบทบาทของมุสลิมในการมีส่วนร่วมแผ่ขยายภาพลักษณ์ด้านลบ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ความรุนแรงที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

ในอิสลาม มนุษย์คือ "ผู้แทน" ของอัลลอฮ์บนโลกซึ่งเป็นสิ่งถูกสร้างใบนี้ ภารกิจการเป็น "ผู้แทน" ทำให้มนุษย์ต้องรับผิดชอบกับทุกสิ่งทีกระทำว่าเป็นไปตามห้ามตามใช้ของ "ผู้มอบ" หรืออยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบมาหรือไม่ ดังนั้น อิสลามจึงไม่มี "นักบวช" เพราะมุสลิมทุกคนคือนักบวชซึ่งถือเสมือนเป็นตัวแทนหนึ่งของศาสนาเท่าเทียมกัน แต่ในความเท่าเทียมกันของสถานภาพการเป็น "นักบวช" นั้น มีระดับชั้นของการเข้าถึงหรือบรรลุละกัษณ์ต่างกัน ชีตชั้นของการเป็น "ผู้แทน" ที่ดีหรือ "นักบวช" ชั้นสูงจึงแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่า "ผู้แทน" หรือ "นักบวช" นั้นจะตีความข้อกำหนดกฎหมายหรือบทบัญญัติที่มีอย่างไร และนำมาใช้แบบไหน

อัลกุรอานบทที่ 3 โองการที่ 6 (3: 6) ระบุว่า

"พระองค์คือผู้ทรงประทานคัมภีร์ลงมาแก่เจ้า ซึ่งในนั้นมีหลายโองการที่ขัดแย้ง เหล่านี้เป็นหลักของคัมภีร์ และอื่นๆที่เป็นนัย ดังนั้น ส่วนบรรดาที่ในหัวใจของเขาทั้งหลายมีการปรวนแปร พวกเขาปฏิบัติตามที่ เป็นนัยโดยหวังจะก่อการปั่นป่วนและหวังจะให้คำอธิบายมันเอง โดยที่ไม่มีผู้ใดรู้ในการให้คำอธิบายมัน เว้นแต่อัลลอฮ์ ส่วนบรรดาผู้

¹⁸ Sale, op. cit.

มันคงในความรู้ันั้น เขาทั้งหลายกล่าวว่าเราศรัทธาในมัน ทั้งหมดมาจากพระผู้อภิบาลของเรา และไม่มีผู้ใดใคร่ครวญเว้นแต่ปวงผู้มีสติ"

ในอดีตที่ผ่านมา แม้การกระทำ ทั้งการยกกำลังไปพิชิตยึดครองดินแดน การจับอาวุธสู้รบ การเผด็จการใช้อำนาจในทางมิชอบ การคอร์รัปชั่นฉ้อฉล ฯลฯ ซึ่งมีปรากฏในแทบทุกส่วนของสังคมโลก จะถูกยกขึ้นชูเป็นตัวอย่างตัวแทนในการเหมารวมความเป็นอิสลามหรือมุสลิมที่โหดร้าย ทว่า ประเด็นที่ถูกยกอ้างในการเหมารวมถึงการเป็นผู้นิยมความรุนแรงและส่งผลผูกพันกับศาสนา มากที่สุดมาตั้งแต่ในช่วงยุคกลางตราบถึงปัจจุบันก็คือเรื่องการญิฮาด ที่ถูกเรียกหรือให้ความหมายที่ผิดเพี้ยนบิดเบือนโดยนักบรหฺมูเสดและนักบูรพาคดีตะวันตกว่าเป็น Holy War หรือการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์(เพื่อศาสนา) ซึ่งสังคมมุสลิมโดยทั่วไป(ส่วนใหญ่)ก็ "น้อมรับ" มาใช้แต่โดยดี

การแปลและเชื่อว่าญิฮาดคือ "สงครามศักดิ์สิทธิ์" ไม่เพียงแสดงถึงการอ้างศาสนาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำความรุนแรง แต่ยังหมายถึงการยอมรับว่า "อิสลามเป็นศาสนาแห่งความรุนแรง"ด้วย เพราะในระดับของการดำรงชีวิตพื้นฐานทั่วไป มุสลิมจะต้อง "ญิฮาด" กับกิเลสมารร้ายอยู่ตลอดเวลา การให้ความหมาย"ญิฮาด" ว่าเป็น "สงคราม" จึงไม่เพียงเป็นการปิดกั้นทั้งโอกาสและแนวทางแห่งสันติวิธีทั้งหมด หากแต่ยังลดสถานะภาพและคุณค่าของ "อิสลาม" ลงจนเสมือนหนึ่งว่า "ญิฮาด" คือแก่นสารัตถะองค์รวมของอิสลาม ดังนั้น เมื่อญิฮาดคือสงคราม อิสลามก็ย่อมต้องเป็นศาสนาแห่งสงครามและความรุนแรงไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ กลุ่มมุสลิมผู้ก่อการ(ร้ายหรือรุนแรง) ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลหรือเพื่อจุดมุ่งหมายใด มักเอ่ยอ้างพระนามของพระผู้เป็นเจ้าของตนเป็นเจ้านำทางก่อนเสมอ หรือแม้แต่ในการตั้งชื่อของขบวนการ ก็ยังต้องเอ่ยอ้างถึงอิสลามหรือแสดงความเป็นผู้อยู่ได้ร่วมเงาอิสลาม ดังนั้นการแสดงออกถึงความรุนแรงทั้งโดยภาษาและการกระทำของผู้ที่ประกาศตนเป็น "มุสลิม" จึงไม่อาจเลี่ยงการมีส่วนรับผิดชอบต่อการแผ่ขยายภาพลักษณ์ความรุนแรงให้กับอิสลามไปได้

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสารซึ่งเกี่ยวพันหรือพาดพิงถึงอิสลามและมุสลิม เป็นการศึกษา อิสลาม/มุสลิม จากที่ปรากฏใน "สื่อ" ไม่ได้มุ่งเน้นลักษณะหรือเงื่อนไขรายละเอียดเกี่ยวกับ"กลุ่มผู้ก่อการ" ที่ยกอ้างศาสนาขึ้นเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการก่อความรุนแรง จึงอาจทำให้ไม่สามารถมองเห็นบทบาทของมุสลิมในการมีส่วนร่วมสร้างภาพลักษณ์ความรุนแรง ได้มากไปกว่าการเป็น "ผู้ก่อความรุนแรง" ในลักษณะของการ "ก่อการร้าย" ในเหตุการณ์ 9/11 และในลักษณะของการ "ฆ่า/โจมตี" เพื่อต่อต้านและตอบโต้การยึดครองในอิรัก(และอัฟกานิสถาน) ตลอดจนการจับอาวุธต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ เท่าที่ปรากฏเป็น "ข่าว" ใน "สื่อ" เช่น ไทยรัฐ และมติชน ซึ่งรายละเอียดของ "บทบาท" ที่ขาดหายไปนี้ หากมีผู้สนใจศึกษา

เพิ่มเติมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ก็น่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความกระจ่างให้กับความแตกต่างระหว่างความเป็น "อิสลาม" กับ "มุสลิม" และต่อการคลี่คลายหรือบรรเทาภาวะ Islamophobia ในสังคมลงได้อีกระดับหนึ่ง

ท้ายสุดคำว่า "อิสลามคือศาสนาแห่งสันติภาพ" คงเป็นได้แค่คำแก้ตัว หากมุสลิมยังไม่รับ "อิสลาม" เข้ามาในจิตใจอย่างแท้จริง หากมุสลิมยังไม่ยุติการหาแนวร่วมเพื่อตอบสนองอุดมการณ์ทางการเมืองด้วยการพ่วงคำว่า "อิสลาม" "ญิฮาด" หรือ "มุสลิม" เข้าในชื่อของกลุ่มหรือขบวนการ และยังคงออกแถลงการณ์อ้างพระนามของอัลลอฮ์อย่างต่อเนื่อง

หลายฝ่ายบอกว่า "อิสลาม" คือตัวกระตุ้นหรือส่งเสริมให้มุสลิมก่อความรุนแรง แต่ในทางกลับกัน Islamophobia ก็คือตัวสะท้อนความรุนแรง(ที่อาจหนักหน่วงยิ่งกว่า)กลับคืนสู่วัฏจักรความรุนแรงในสังคม เพราะ Islamophobia ไม่ได้หมายความถึงแค่ความรู้สึก แต่ยังหมายรวมถึงการกระทำอันเป็นผลพวงของการแสดงออกซึ่งความเกลียดกลัวนั้นด้วย ดังนั้นหากการแสดงออกซึ่งความเกลียดกลัวปรากฏในรูปของการก่อความรุนแรง(ทางตรง) สังคมก็จะจมอยู่ในวังวนการตอบโต้และความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน จนยากแก่การสมานฉันท์เยียวยาได้